

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบกิจกรรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้น
 - 2.1 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
 - 2.2 เปรียบเทียบพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 2.3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 2.4 ศึกษาผลลัพธ์ด้วยการติดตามความคงทนในการรักษาพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มทดลองภายหลังจากรับการฝึกอบรมไปแล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ขั้นตอนของการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Study and Analysis) การดำเนินงานในขั้นนี้เป็น การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ศึกษาสำรวจสภาพปัญหา และสาเหตุสำคัญของปัญหาและความจำเป็น ส่วนที่ 2. ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม (Design and Development) การดำเนินงานใน ขั้นนี้ผู้วิจัยออกแบบและสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เขียนโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม ส่วนที่ 2 ประเมินโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม ส่วนที่ 3 การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรก่อนนำไป ทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม (Field Test) นำหลักสูตรไปทดลองปฏิบัติ จริ่งกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม (Evaluation and Improvement) การดำเนินงานในขั้นนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การประเมินประสิทธิผลการจัดกิจกรรมด้วย หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ พัฒนาขึ้น โดยการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นอายุ 12 - 17 ปี ของ กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 2 - 5) เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทาง อารมณ์ของกรมสุขภาพจิต สำหรับวัยรุ่นอายุ 12-17 ปี กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 2 - 5) ประเมิน ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มทดลองที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ ส่วน ที่ 2 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผลลัพธ์ โดยประเมินผลหลังการฝึกอบรม (Study the Retention) หลังการฝึกอบรมเสร็จสิ้นไปแล้ว 14 วัน ผู้วิจัยทำการศึกษาความคงทนในการรักษาพฤติกรรมบ่งชี้ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มทดลองภายหลังจากรับการ ฝึกอบรมไปแล้ว

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฯ ได้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 หน่วย ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ 2) แนวทางพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไปสู่ความดี 3) แนวทางพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไปสู่ความเก่ง 4) แนวทางพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไปสู่ความสุข 5) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์แบบองค์รวม 6) ประเมินพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์แบบองค์รวม และได้รูปแบบการฝึกอบรม 7 ขั้นตอน สำหรับนำไปใช้ในการฝึกอบรมนักเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก ขั้นที่ 2 รู้จักเกณฑ์บ่งชี้พัฒนา ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการศึกษาดูแบบ ขั้นที่ 4 สมานมิตริเรียนรู้แบบร่วมมือ ขั้นที่ 5 สะท้อนความคิดแบบอิสระ ขั้นที่ 6 ตรวจสอบผลสะท้อนการพัฒนา ขั้นที่ 7 ประเมินค่าความสำเร็จ

2. ผลการประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มทดลอง โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความพึงพอใจระดับมากขึ้นไป

2.4 ผลการศึกษาผลลัพธ์ด้วยการติดตามความคงทนในการรักษาพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มทดลองภายหลังจากการฝึกอบรมไปแล้ว พบว่าอยู่ระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีจำนวน 6 หน่วย ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ 2) แนวทางพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไปสู่ความดี 3) แนวทางพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไปสู่ความเก่ง 4) แนวทางพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไปสู่

ความสุข 5) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์แบบองค์รวม 6) ประเมินพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์แบบองค์รวม ซึ่งมีสาระสำคัญสอดคล้องกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่กรมสุขภาพจิตได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของคนไทย และมีความสอดคล้องกับแนวทางในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้พัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุขตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) จากการดำเนินการฝึกอบรมให้กับนักเรียนสามารถยืนยันได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมใช้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ เนื่องจากสังเกตและสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม สามารถกล่าวได้ว่ามีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัยของนักเรียน และเกิดภาวะทางอารมณ์ไปตามกิจกรรมที่จัดสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา สุชาภรณ์ (2548, หน้า 24 - 26) ได้ศึกษาโปรแกรมการส่งเสริม และพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวตะวันออกสำหรับเยาวชนไทยเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยนำเอาวิธีการที่เป็นวิทยาการทางวิทยาศาสตร์แห่งสหบรรณใหม่มาพัฒนาสมรรถวิสัยที่แฝงในร่างกายมนุษย์ เป็นการบูรณาการระหว่างร่างกายและจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านเก่ง ด้านดี และด้านสุข ต่างมีความสัมพันธ์ในทางบวกซึ่งกันและกัน ส่วนรูปแบบการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมี 7 ขั้นตอนในการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมนั้นเป็นกิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ตัวแบบผ่านสื่อที่สะท้อนการรู้จัก มีสติ ไตร่ตรอง นักเรียนเผชิญกับประสบการณ์สามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม จนเกิดภูมิคุ้มกันในตัวตน ช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจให้กับนักเรียนเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล และไม่พาดตนเองไปสู่สถานการณ์เชิงลบ สามารถคิดแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นจริงหรือคิดเชิงวิบัติ (Catastrophizing) ที่ส่งผลทำให้การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องก่อนตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ถูกที่ควร และผลการตรวจสอบพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองแล้วสามารถสะท้อนการพัฒนาจากหลักสูตรฝึกอบรม ได้สังเกตได้จากพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ที่ปรากฏในขณะปฏิบัติกิจกรรมแล้วพบว่า นักเรียนสามารถรับรู้และสามารถทำงานร่วมกับกลุ่มได้ดี สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคได้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของเบนดูรา Bandura (1997, pp. 24 - 25) เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคล และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่กำหนด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล การรับรู้ในความสามารถของตน ประกอบด้วย ความคาดหวังที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรม 2 ประการ คือ ความคาดหวังในความสามารถ (Efficacy Expectation) เป็นความคาดหวังที่เกิดก่อนการแสดงพฤติกรรมโดยบุคคลมั่นใจว่าตนสามารถกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการได้ และความคาดหวังในผลลัพธ์ (Outcome

Expectation) เป็นความคาดหวังในผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม โดยบุคคลคาดคะเนว่า หากแสดงพฤติกรรมนั้นๆแล้วจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตนคาดหวังไว้ได้ ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคล และแก้ไขข้อบกพร่อง ของวิธีการและตนเองควบคู่ไปกับการเรียนรู้เพื่อให้ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และรักษาระดับพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ให้คงทนยิ่งขึ้น ดังนั้นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและใส่ใจในสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการให้เรียนรู้ จะทำให้นักเรียนใส่ใจหรือตั้งใจที่จะเรียนรู้ต่อสิ่งนั้นสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ ของศศินันท์ สิริธาดากุลพัฒน์ (2551, หน้า 185) ที่พัฒนาขึ้นและสามารถพัฒนานักเรียนได้ ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน โดยเฉพาะมีการนำเอาหลักทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มาประยุกต์ในการสร้างรูปแบบกิจกรรมเช่นเดียวกัน ที่สำคัญคือ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะความร่วมมือในการเรียนรู้ ได้จริง ตามขั้นตอนการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994, pp. 45 - 50) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักเรียนที่มีความสามารถสูง สามารถอธิบายให้เพื่อนฟัง ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น และทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่และความเห็นใจมากขึ้น นักเรียนเกิดพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีโอกาสฝึกทักษะทางสังคมจากวิธีการทำงานกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมกลุ่มนี้จะเป็นประโยชน์มาก ต่อการทำงานของนักเรียนในอนาคต

2. ผลการประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เป็นไปตามสมมุติฐาน โดยนักเรียนกลุ่มทดลองที่ค่าคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ ของศศินันท์ สิริธาดากุลพัฒน์ (2551, หน้า 183) คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

2.2 ผลเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มทดลอง ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐาน โดยมีค่าคะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ที่เป็นเช่นนี้มีเหตุผลสนับสนุน คือ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการฝึกแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับกระบวนการกลุ่มที่ผู้วิจัยได้ออกแบบให้เรียนรู้หลายลักษณะ เน้นในขั้นตอนกิจกรรม ด้วยการเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งในกิจกรรมช่วงแรก ๆ จะเน้นให้นักเรียนได้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง รู้อารมณ์ความรู้สึกของตน กล้าเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงประกอบกับการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ทำให้นักเรียนรู้สึกไว้วางใจ เห็นใจผู้อื่น และเน้นสื่อที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมและเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ได้อย่างไต่ตรอง ทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ปรัชญาการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivist) คือนักเรียนได้แสวงหาความรู้และสร้างความรู้ด้วยความเข้าใจด้วยตนเอง นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ ได้พบสิ่งใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่เดิม ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) (ทิสนา แคมมณี, 2545, หน้า 77) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลัย วงศ์เกษม (2549, หน้า 84) ที่ได้สร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความฉลาดทางอารมณ์หลังเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ของ ทิสนา แคมมณี (2551, หน้า 92 - 93) พบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครูและสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลทางบวกกับความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .05 และ .01 ตามลำดับ โดยบรรยากาศการเรียนรู้ ที่ดีจะทำให้นักเรียนรู้สึกมั่นใจ กล้าคิด กล้าทำและพร้อมเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ครูที่มีการแสดงออกถึงความรัก ความเอาใจใส่ยอมรับ เป็นกันเองและใช้เหตุผลในการแก้ไข จะทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียนและเพื่อน การช่วยเหลือกันและการทำงานร่วมกันทำให้นักเรียนกล้าที่จะเผชิญกับอุปสรรคมากขึ้น และเมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบแล้วพบว่า องค์ประกอบด้านการควบคุม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเข้าใจและด้านความอดทนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก นักเรียนได้รับการฝึกฝนเพื่อเรียนรู้ถึงการรับรู้อุปสรรคและความสามารถของตนเองอย่างตั้งใจ จึงทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติ สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบและจุดมุ่งหมายได้

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี ด้านรูปแบบกิจกรรมฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการวัดและประเมินด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม ด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเช่นนี้สืบเนื่องมาจากรูปแบบกิจกรรมที่จัดให้เป็นกิจกรรมที่สะท้อนแง่คิดในบริบทที่ใกล้เคียงกับวัยของนักเรียน พัฒนาค่านิยมอันพึงประสงค์จากประสบการณ์ผ่านสื่อที่เป็นตัวแบบ มีการทำกิจกรรมร่วมกันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทำระหว่างเพื่อน ในการสร้างองค์ความรู้ แสวงหาทักษะ และแฝงความสนุกสนานจากกิจกรรมเกม เป็นการเรียนรู้ที่แท้จริงอันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมบ่งชี้ ความฉลาดทางอารมณ์ โดยฝึกทักษะในการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม (กรมสุขภาพจิต, 2543, หน้า 31 - 33) สอดคล้องกับกรสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นของสุมาลัย วงศ์เกษม (2549, หน้า 85) ที่นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ เนื้อหาที่จัดกิจกรรมมีข้อคิดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของนักเรียน และนักเรียนมีความสนุกสนานที่ได้ร่วมกิจกรรม และสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ ของศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์ (2551, หน้า 185) ที่พบว่าความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างด้านความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

2.4 ผลการศึกษาผลลัพธ์ด้วยการติดตามความคงทนในการรักษาพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มทดลองภายหลังจากเข้ารับการฝึกอบรมไปแล้ว 14 วัน พบว่า นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านได้ด้วยตนเอง

ผลการติดตามความคงทนในการรักษาพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านดี ซึ่งนักเรียนยังคงมีพฤติกรรมบ่งชี้ในการแสดงออกในสมรรถนะเกี่ยวกับควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง การเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบที่ชัดเจน ส่วนใหญ่ยังแสดงออกในการรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม โดยไม่แสดงอารมณ์โกรธ หงุดหงิด ต่อว่าต่อขานกัน ซึ่งผู้วิจัย

ค้นพบว่า นักเรียนบางคนยังมีแสดงออกถึงความต้องการประโชชน์ตนเองมากกว่ากลุ่มเพื่อนและส่วนร่วม แต่เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดใหญ่ โดยเฉพาะกิจกรรมที่นักเรียนต้องทำกิจกรรมร่วมกันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทำกับเพื่อน ๆ ในระหว่างกิจกรรมฐาน ที่เป็นเช่นนี้เพราะกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและสามารถห่วงเหินยวจิตใจให้อยู่กับกิจกรรมและแสดงออกถึงตั้งใจที่จะเรียนรู้ต่อสิ่งนั้น สอดคล้องกับหลักคิดโกลแมน (Goleman, 1995, pp. 43 – 44) ที่ว่า การสร้างความสมดุลระหว่างแรงกระตุ้นทางอารมณ์ (Impulse) กับการควบคุมอารมณ์ตนเอง (Self-control) สามารถห่วงเหินยวความปลื้มปิติของตนได้ ช่วยให้ เกิดผลสัมฤทธิ์สูง ส่วนการรักษาวุฒิธรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านเก่ง ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังสามารถแสดงพฤติกรรมในสมรรถนะเกี่ยวกับแรงจูงใจมุ่งมั่นพยายาม ตัดสินใจแก้ปัญหา และมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น แต่ยังมีบางส่วนที่แสดงพฤติกรรมออกมาไม่เด่นชัด คงมีส่วนร่วมบ้างแต่น้อยไม่ดีเท่าที่ควรนั้น ซึ่งเป็นผลมาจากความฉลาดทางอารมณ์ในด้านดี ส่งผลให้เด็กสามารถคิดไตร่ตรองกับเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญและมุ่งมั่นทำให้สำเร็จได้ดียิ่งขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งมักจะหงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจตนเอง ซึ่งยังมีปรากฏในเด็กบางคนที่ยังไม่ได้รับการอบรมที่ยังไม่สามารถขจัดให้ลบเลือนไปได้ทันที แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนส่วนนี้ก็มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงดีขึ้นคือไม่หนีออกจากกลุ่มและให้ความร่วมมือมากขึ้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มนี้อยู่ในการปรับตัวและพร้อมจะเปลี่ยนแปลงซาโลเวย์ และ เมเยอร์ (Salovey & Mayer, 1990, pp. 185 – 211) ที่ว่า การสร้างแรงจูงใจตนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กระตุ้นเตือนตนให้มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นไม่ทอดยว สามารถอดทนรอผลที่ดีกว่าในภายหลังได้ มีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ ฝึกฝนตนเอง มีทัศนะมองโลกในแง่ดี สำหรับ การรักษาวุฒิธรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านสุข ซึ่งเป็นด้านที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ในสมรรถนะเกี่ยวกับความภูมิใจในตนเอง ความพึงพอใจในชีวิต และสามารถสร้างความสุข ได้ดีทุกคนซึ่งเป็นผลมาจากพัฒนาการในด้านดีและด้านเก่งที่กล่าวมาแล้ว สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2550, หน้า 20 - 23) กล่าวว่าสร้างเสริมพลังงใจให้ตนเอง ด้วยการมองและเห็นถึงความงดงามของโลกและบุคคลอื่นบุคคลจะมีความฉลาดทางอารมณ์อย่างแท้จริงไม่ได้เลย ถ้าปราศจากซึ่งความสุนทรีย์และงดงามในจิตใจ ดังนั้นจึงควรละจากความหมกหมุ่นในกิจกรรมส่วนตนบ้าง แล้วพิจารณาสิ่งรอบข้าง บุคคลรอบตัว เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งตนเอง ชื่นชมในส่วนดีทั้งของเขาและของเรา ความเคร่งเครียดของจิตใจและการเห็นทุกอย่างเต็มไปด้วยอุปสรรคตลอด เมื่อนักเรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ก็จะสามารถแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์นั้น ๆ ออกมาและสามารถแก้ไขได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ต้องให้นักเรียนใจจดจ่อหรือมีความใส่ใจต่อการเรียนรู้

ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดในแต่ละครั้ง ยิ่งถ้าเพิ่มบรรยากาศในการเรียนรู้ย่อมส่งผลให้เกิดนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ทันทีที่ได้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ในการร่วมกิจกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา สุขารมณ (2548, หน้า 24 - 26) ได้ศึกษาโปรแกรมการส่งเสริม และพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวตะวันออกสำหรับเยาวชนไทยเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยนำเอาวิธีการที่เป็นวิทยาการทางวิทยาศาสตร์แห่งสหสวรรค์ใหม่มาพัฒนาสมรรถวิสัยที่แฝงในร่างกายมนุษย์ เป็นการบูรณาการระหว่างร่างกายและจิตใจให้เป็นหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อคิดจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นนี้เหมาะกับนักเรียนในช่วงอายุ 12 - 17 ปี ดังนั้นหากต้องการนำไปประยุกต์ใช้ในระดับชั้นอื่น ๆ ควรพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัย และนำไปปรับให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้
2. ครู ผู้บริหาร และผู้ที่สนใจนำไปใช้หลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมให้แก่ นักเรียน ควรศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อจะได้พัฒนานักเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ และศึกษาคู่มีกิจกรรม การเตรียมสื่อวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อและกิจกรรมก่อนนำไปใช้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเกณฑ์ของกลุ่มอายุ
2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์แบบองค์รวม เช่นนี้หรือเฉพาะด้านให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเน้นการร่วมมือกันระหว่างครูกับผู้ปกครอง